

**CONTRIBUȚII LA ANALIZA SEMNIFICAȚIEI JURIDICE
A PLAGIATULUI ȘI AUTOPLAGIATULUI ÎN
REGLEMENTAREA LEGII ÎNVĂȚĂMÂNTULUI SUPERIOR
NR. 199/2023, COMPARATIV CU CEA STABILITĂ
DE LEGEA NR. 206/2004 PRIVIND BUNA CONDUITĂ
ÎN CERCETAREA ȘTIINȚIFICĂ,
DEZVOLTAREA TEHNOLOGICĂ ȘI INOVARE**

Prof. univ. dr. habil. Teodor BODOAȘCĂ,

Lect. univ. dr. Natalia SAHAROV,

Abstract

The survey contains the analysis of the provisions of Article 169 of the Law on Higher Education No. 199/2023 concerning the meaning of the terms plagiarism (letter d) and self-plagiarism (letter e). The analysis is carried out in comparison with the meaning of these concepts provided for in Article 4(1) (d) and (e) of Law 206/2004 on good conduct in scientific research, technological development and innovation. The many similarities, but also the important differences between the meanings of the terms under these laws support the usefulness of their comparative analysis. The survey is also an exhortation to the legislator to realize the unity of legal significance of plagiarism and self-plagiarism regardless of the field in which the acts are committed.

Keywords: *work, author of the work, use of the work, plagiarism, self-plagiarism.*

1. Preliminarii

Art. 169 din Legea nr. 199/2023¹ este plasat în contextul dispozițiilor consacrate „abaterilor de la normele de etică și deontologie universitară”. În schimb, art. 4 din Legea nr. 206/2004² este situat în contextul „dispozițiilor generale” cu

¹ Legea nr. 199/2023 a fost publicată în Monitorul Oficial al României (M. Of.), Partea I, nr. 614 din 5 iulie 2023.

² Legea nr. 206/2004 a fost publicată în M. Of. nr. 941 din 14 octombrie 2004.

privire la activitatea de cercetare științifică, dezvoltare tehnologică și inovare. După cum am semnalat deja, între art. 169 lit. d) și e) din Legea nr. 199/2023, pe de o parte, și art. 4 alin. (1) lit. d) și e) din Legea nr. 206/2004, pe de altă parte, există deosebiri semnificative, însă și importante similitudini.

Se pune problema concursului dintre aceste norme juridice. În mod cert, ambele au caracter special. Prin urmare, au prioritate în aplicare, în domeniile pentru care sunt instituite. Într-o interpretare clasică, în materia eticii și deontologiei universitare, sunt aplicabile dispozițiile art. 169 lit. d) și e) din Legea nr. 199/2023. În schimb, în cadrul activităților de cercetare științifică, dezvoltare tehnologică și inovare cele ale art. 4 alin. (1) lit. d) și e) din Legea nr. 206/2004. Această interpretare este susținută și de faptul că atât art. 169 din Legea nr. 199/2023, cât și art. 4 alin. (1) din Legea nr. 206/2004 cuprind precizarea „în sensul prezentei legi”.

Interpretarea este mai anevoioasă în situația în care plagiatul sau autoplagiatul sunt săvârșite în cadrul activității universitare suprapuse peste cea de cercetare științifică, dezvoltare tehnologică sau inovare³ și invers. Misiunea învățământului superior „este de a genera, certifica și transfera cunoaștere”, inclusiv prin „cercetarea științifică, dezvoltarea, inovarea și transferul tehnologic, prin creația individuală și colectivă”, conform art. 3 alin. (1) lit. c) din Legea nr. 199/2023. Dat fiind natura esențial creativă a învățământului superior, o importantă îndatorire a cadrelor didactice universitare este de a desfășura activitate științifică în domeniul materiilor pentru care au stabilite sarcini didactice. În fond, instrumentele didactice cu ajutorul cărora își îndeplinesc sarcinile de învățământ trebuie să fie, în principal, rezultatul activității științifice proprii a fiecărui cadru didactic universitar. Fără a fi convingși că interpretarea este infailibilă, considerăm că sunt aplicabile dispozițiile Legii nr. 199/2023 în situația în care plagiatul sau autoplagiatul sunt săvârșite de o persoană care are calitatea de cadru didactic universitar, indiferent de faptul că acestea sunt circumscrise activității de cercetare științifică, dezvoltare tehnologică sau inovare. În schimb, dacă autorul plagiatului sau autoplagiatului nu are această calitate, sunt aplicabile dispozițiile Legii nr. 206/2004. Interpretarea poate fi fundamentată pe faptul că, în condițiile Legii nr. 199/2023, existența plagiatului este esențial determinată de calitatea autorului de a fi cadru didactic. În schimb, în

³ În planul creației intelectuale, expresia „cercetare științifică” evocă activitatea pentru realizarea „operelor științifice” care, alături de „operele literare” și „operele artistice”, alcătuiesc obiectul dreptului de autor, conform art. 1 alin. (1) și art. 7 din Legea nr. 8/1996 privind dreptul de autor și drepturile conexe (publicată în M. Of. nr. 60 din 26 martie 1996 și republicată în nr. 489 din 14 iunie 2018). „Dezvoltarea tehnologică” este legată de realizarea invențiilor sau, în alți termeni, a „creațiilor intelectuale din domeniul tehnic”, conform art. 1, art. 6 și urm. din Legea nr. 64/1991 privind brevetul de invenție (publicată în M. Of. nr. 212 din 21 octombrie 1991 și republicată în nr. 613 din 19 august 2014). „Activitatea de inovare” are ca obiect realizarea de „modele de utilitate” (fostele inovații), protejate juridic de art. 1 și urm. din Legea nr. 350/2007 privind modelele de utilitate (publicată în M. Of. nr. 851 din 12 decembrie 2007).

condițiile Legii nr. 206/2004, o anumită calitate a plagiatorului este indiferentă, fiind esențial ca fapta să fie săvârșită în cadrul activității de cercetare științifică, dezvoltare tehnologică ori inovare. Această interpretare este de natură să atragă aplicabilitatea Legii nr. 206/2004 și în situațiile în care faptele de plagiat ori autoplăgiat sunt săvârșite de către persoane care activează în învățământul preuniversitar ori în afara activității de învățământ. Facem precizarea că Legea învățământului preuniversitar nr. 198/2023⁴ nu cuprinde norme cu privire la plagiat sau autoplăgiat. O interpretare contrară, în sensul că în cadrul acestui tip de învățământ nu este posibil plagiatul sau autoplăgiatul, ar sfida însăși realitatea. Mai mult, art. 7 din Legea nr. 8/1996, după ce stabilește faptul că operele științifice fac obiectul dreptului de autor, enumeră exemplificativ, după cursurile universitare, „manualele școlare”, adică o specie de opere folosită, mai ales, în învățământul preuniversitar⁵.

În consens cu cele afirmate cu alte ocazii⁶, pentru identitate de rațiune și pentru evitarea surselor unor interpretări diverse, este de preferat instituirea unei semnificații unice pentru plagiat, respectiv pentru autoplăgiat, indiferent de contextul în care faptele sunt săvârșite. Pentru realizarea acestui deziderat, recomandăm legiuitorului ca, *de lege ferenda*, să înlocuiască dispozițiile art. 169 lit. d) și e) din Legea nr. 199/2023 cu o normă de trimitere la aplicarea corespunzătoare a art. 4 alin. (1) lit. d) și e) din Legea nr. 206/2004. Prin urmare, semnificația termenilor ar fi aceeași indiferent de faptul că plagiatul sau autoplăgiatul au sau nu legătură cu activitatea desfășurată de autor în cadrul învățământului universitar ori în alt domeniu. Anticipând, art. 4 alin. (1) lit. d) și e) din Legea nr. 206/2004 ar trebui reformulate pentru a fi puse în acord cu dispozițiile Legii nr. 8/1996. Acest remediu normativ este în consens și cu normele de tehnică legislativă, care obligă legiuitorul să exprime aceleași noțiuni numai prin aceiași termeni⁷.

2. Plagiatul

2.1. Condițiile pentru existența plagiatului

Potrivit art. 169 lit. d) din Legea nr. 199/2023, plagiatul constă în „prezentarea drept creație sau contribuție științifică pretins personală într-o operă scrisă, inclusiv în format electronic, a unor texte, idei, demonstrații, date, teorii, rezultate

⁴ Legea nr. 198/2023 a fost publicată M. Of. nr. 613 din 5 iulie 2023.

⁵ Numeroase dispoziții ale Legii nr. 198/2023 se referă la „manuale școlare” [a se vedea, spre exemplu, art. 28 alin. (3), art. 36 alin. (5) și art. 59 alin. (1)].

⁶ A se vedea T. Bodoașcă, A. Murgu, *Opinii privind semnificația juridică a plagiatului*, în *Studii de dreptul proprietății intelectuale*, de T. Bodoașcă, Editura Universul Juridic, București, 2018, p. 131 și urm., precum și în *Revista română de dreptul proprietății intelectuale* nr. 4/2016.

⁷ A se vedea art. 37 alin. (1) din Legea nr. 24/2000.

sau metode științifice preluate din opere scrise, inclusiv în format electronic, ale altor autori, fără a menționa acest lucru și fără a face trimitere la sursele originale”⁸. În schimb, în temeiul art. 4 alin. (1) lit. d) din Legea nr. 206/2004, plagiatul reprezintă „expunerea într-o operă scrisă sau o comunicare orală, inclusiv în format electronic, a unor texte, expresii, idei, demonstrații, date, ipoteze, teorii, rezultate ori metode științifice extrase din opere scrise, inclusiv în format electronic, ale altor autori, fără a menționa acest lucru și fără a face trimitere la sursele originale”.

În condițiile art. 169 lit. d) din Legea nr. 199/2023, pentru existența plagiatului, trebuie întrunite cumulativ următoarele condiții: preluarea unor creații sau contribuții științifice din opere scrise ale altor autori, inclusiv în format electronic, într-o operă scrisă personală; elementele preluate din operele scrise ale altor autori sunt pretins personale; nu este menționată preluarea elementelor din operele altor autori și nici nu se face trimitere la sursele originale. Cu unele diferențe, prima și ultima condiție se regăsesc și în art. 4 alin. (1) lit. d) din Legea nr. 206/2004.

2.2. Preluarea unor creații sau contribuții științifice din opere scrise ale altor autori, inclusiv în format electronic, într-o operă scrisă personală

În condițiile ambelor texte, pentru existența plagiatului este necesar ca lucrările din care au fost preluate creațiile sau contribuțiile științifice și cea în care acestea sunt prezentate ca fiind personale să îndeplinească condițiile legale de fond pentru a fi considerate opere⁹. Fiind chestiuni de fapt, acest aspect trebuie analizat *in concreto*, de la caz la caz. Dacă cel puțin una dintre aceste lucrări nu îndeplinește condițiile de fond pentru a fi considerată operă¹⁰, nu există plagiat.

Din perspectiva acestei condiții, cea mai importantă diferență între art. 169 lit. d) din Legea nr. 199/2023 și art. 4 alin. (1) lit. d) din Legea nr. 206/2004 constă

⁸ În înțelesul curent din limba română modernă, termenul „plagiat” este explicat prin acțiunea de „a-și însuși, a copia total sau parțial ideile, operele etc. cuiva, prezentându-le drept creații personale” sau „a comite un furt literar, artistic sau științific” [a se vedea *Dicționarul explicativ al limbii române (DEX)*, Academia Română, Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan”, Editura Univers Enciclopedic, București, 2016, p. 911].

⁹ Pentru unele detalii privind condițiile de fond ale operei, a se vedea: T. Bodoașcă, *Discuții privind conceptul de operă (de creație intelectuală) și condițiile de fond pentru protecția ei juridică*, în *Dreptul nr. 5/2016 și Studii de dreptul proprietății intelectuale, cit. supra*, p. 14 și urm.; G. Gheorghiu, C. Cernat, *Dreptul proprietății intelectuale*, Editura Universul Juridic, București, 2009, p. 32; Y. Eminescu, *Dreptul de autor – comentariul Legii nr. 8/1996*, Editura Lumina Lex, București, 1997, p. 77; I. Macovei, *Dreptul proprietății intelectuale*, ediția a II-a, Editura C. H. Beck, București, 2006, p. 323; C. R. Romișan, *Originalitatea, condiție esențială de protecție a creațiilor intelectuale din domeniul literar, artistic și științific*, în *Dreptul nr. 7/2008*, p. 72.

¹⁰ Pentru protecția juridică a operei, Legea nr. 8/1996 nu instituie cerințe privind forma de exprimare și nici nu condiționează nașterea acestei protecții de aducerea operei la cunoștință publică [a se vedea, art. 1 alin. (2) și art. 7].

în aceea că cel din urmă se referă alternativ, alături de expunerea într-o operă scrisă, la „comunicarea orală”. Omisiunea „comunicării orale” din art. 169 al Legii nr. 199/2023 este impardonabilă, întrucât este evitat plagiatul pe criterii de formă, legate de modalitatea în care este exprimată opera ulterioară. În condițiile acestui articol, nu există plagiat în situația în care contribuțiile științifice ale altor autori sunt preluate în conținutul unei opere exprimate oral. Corelativ, atât art. 169 lit. d) din Legea nr. 199/2023, cât și art. 4 alin. (1) lit. d) din Legea nr. 206/2004, evocând operele altor autori, instituie doar cerința de a îmbrăca forma „scrisă”, inclusiv cea în „format electronic”. În alți termeni, în condițiile ambelor legi, nu fac obiectul plagiatului operele altor autori exprimate în formă orală, cum sunt, spre exemplu, conferințele, predicile, pledoariile și prelegerile. Situația este contrară art. 7 lit. a) din Legea nr. 8/1996, care califică opere și asemenea creații intelectuale. Prin urmare, acestea sunt protejate juridic, inclusiv prin instituirea dreptului creatorului de „a pretinde recunoașterea calității de autor”¹¹ (dreptul de paternitate asupra operei¹²). De asemenea, în condițiile acestui articol, operele sunt protejate juridic indiferent de modul sau forma de exprimare. Cea mai energică modalitate de protecție juridică a dreptului la calitatea de autor al operei este posibilitatea angajării răspunderii penale pentru săvârșirea infracțiunii de plagiat, conform art. 197 din Legea nr. 8/1996.

Din moment ce forma de exprimare nu are relevanță în privința protecției juridice a operei, considerăm oportun ca, *de lege ferenda*, să se renunța la actualele cerințe de exprimare a operelor implicate în fapte de plagiat.

O altă diferență notabilă constă în aceea că numai art. 169 lit. d) din Legea nr. 199/2023 se referă generic la prezentarea „drept creație sau contribuție științifică pretins personală”. Legiuitorul s-a abținut să precizeze domeniile în care sunt realizate „creațiile” preluate din opere preexistente. Întrucât art. 169 lit. d) se referă la „opere scrise”, acceptăm fără rezerve că termenul vizează domeniul literar, artistic și științific. În condițiile art. 7 din Legea nr. 8/1996, operele sunt creații intelectuale în domeniul literar, artistic sau științific¹³. Prin urmare, în contextul art. 169 lit. d) din Legea nr. 199/2023, termenul „creații” este utilizat în sensul de „opere”. Privite lucrurile din această perspectivă, expresia „contribuții științifice” este inutilă și, mai mult, generatoare de ambiguitate. Creațiile intelectuale din

¹¹ A se vedea art. 10 lit. b) din Legea nr. 8/1996.

¹² Pentru analize cu privire la acest drept, a se vedea: T. Bodoașcă, L. – I. Tarnu, *Dreptul proprietății intelectuale*, ediția a V-a, revăzută și adăugită, Editura Universul Juridic, București, 2021, pp. 56-57; N. R. Dominte, *Dreptul la calitatea de autor în compas juridico-literar*, în *Provocările dreptului de autor*, de V. Roș, C. R. Romișan (coordonatori) și colectiv, Editura Hamangiu, București, 2022, p. 290 și urm.; C. R. Romișan, *Însușirea în întregime sau în parte a operei unui alt autor*, în *Contrafacerea, concurența și protecția produselor tradiționale în Uniunea Europeană*, Editura Universul Juridic, București, 2017, p. 262.

¹³ Pentru detalii privind noțiunea de operă, a se vedea T. Bodoașcă, *Discuții privind conceptul de operă (de creație intelectuală) și condițiile de fond pentru protecția ei juridică*, cit. supra, p. 99 și urm.

domeniul științific sunt opere științifice¹⁴. Este posibil ca, în viziunea legiuitorului, așa-zisele „contribuții științifice” să vizeze diverse elemente cu care unii autori au participat la realizarea unor opere comune sau colective¹⁵. Spre exemplu, în cadrul unui dicționar de termeni juridici, constituie contribuții științifice definițiile pe care unii coautori le-au conceput pentru diverse noțiuni și sintagme juridice. Evident, asemenea opere pot fi realizate și în domeniul literar sau artistic, iar nu doar în cel științific. În fond, este posibilă și plagierea operelor literare sau artistice (romane, schițe, partituri muzicale etc.) și nu doar a celor științifice (comunicări, studii, cursuri universitare, manuale școlare etc), indiferent că sunt realizate de un singur autor ori în colaborare, de două sau mai multe persoane. Pentru eliminarea riscului unor interpretări diverse și, mai ales, restrictive din această perspectivă, sugerăm legiuitorului ca, *de lege ferenda*, să modifice art. 169 lit. d) din Legea nr. 199/2023, prin eliminarea expresiei „contribuție științifică”.

Ambele texte cuprind o enumerare limitativă a elementelor preluate din operele altor autori. Majoritatea sunt comune, însă sunt și două prevăzute numai de art. 4 alin. (1) lit. d) din Legea nr. 206/2004. Sunt comune: textele, ideile, demonstrațiile, datele, teoriile și rezultatele sau metodele științifice.

În legătură cu aceste elemente, găsim de cuviință să facem unele sublinieri particulare.

În primul rând, și sub acest aspect, art. 4 alin. (1) lit. d) din Legea nr. 206/2004 are o arie de cuprindere mai largă decât a art. 169 lit. d) din Legea nr. 199/2023, întrucât enumeră în plus „expresiile” și „ipotezele”.

În al doilea rând, în cadrul ambelor texte legale enumerările sunt limitative. Prin urmare, acestea sunt de strictă interpretare și aplicare. De principiu, pentru evitarea riscului unor omisiuni din asemenea enumerări, indicat este ca legiuitorul să utilizeze enumerări exemplificative ori să se exprime generic, în consens cu caracterul normativ al dispozițiilor legale¹⁶. În speță, în textele legale analizate se putea preciza că „plagiatul constă în prezentarea drept creație pretins personală, în totalitate sau în parte, opera altui autor”. În această variantă, plagiatul, ca abatere de la etica universitară sau buna conduită în activitatea de cercetare științifică, ar fi fost explicat prin asemănare cu conținutul normativ al infracțiunii de plagiat.

În al treilea rând, elementele respective evocă „plagiatul parțial” și *ad litteram*. Evident, *a fortiori*, există plagiat și în cazul în care opera unui autor este prezentată ca pretins personală în integralitatea ei de către un alt autor. Există plagiat și în situația în care au fost aduse modificări, inclusiv îmbunătățiri, elementelor ori operei în integralitatea ei. Este cazul așa-zisului „plagiat subtil”, în cadrul căruia

¹⁴ A se vedea art. 7 lit. b) din Legea nr. 8/1996.

¹⁵ Pentru amănunte privind aceste categorii de opere, a se vedea: T. Bodoașcă, *Contribuții la studiul regimului juridic al operei comune și a celei colective*, în *Revista română de dreptul proprietății intelectuale* nr. 1/2008; T. Bodoașcă, L. - I. Tarnu, *op. cit.*, p. 31 și urm.

¹⁶ A se vedea art. 36 alin. (1) din Legea nr. 24/2000.

opera anterioară ori elemente din aceasta sunt prezentate într-o „altă haină”. În fond, finalitatea sancționării plagiatului este de a conserva paternitatea autorului asupra propriilor elemente de creativitate din opera sa, indiferent de modul în care acestea sunt preluate și exprimate în opera plagiatorului.

În al patrulea rând, în condițiile Legii nr. 206/2004 și Legii nr. 199/2023 există plagiat parțial indiferent de valoarea operei originare sau a elementelor preluate din ea. În acest sens, poate fi adus ca argument de text art. 7 din Legea nr. 8/1996, care prevede că sunt obiect al dreptului de autor „operele originale de creație intelectuală în domeniul literar, artistic sau științific, oricare ar fi modalitatea de creație, modul sau forma de exprimare și independent de valoarea și destinația lor” (s.n.).

În al cincilea rând, enumerarea „expresiilor” nu este necesară, întrucât acestea pot fi circumscrise „textelor”. În vorbirea curentă din limba română modernă „textul” este explicat și printr-un „fragment” sau „parte dintr-o scriere”¹⁷.

În al șaselea rând, în cadrul ambelor texte, în enumerare sunt incluse elemente din opere care nu sunt protejate juridic prin drept de autor, conform art. 9 lit. a) din Legea nr. 8/1996. În speță, este cazul „ideilor” și „teoriilor”¹⁸. În legătură cu acestea, analiza trebuie nuanțată¹⁹. De principiu, se pune problema rațiunii excluderii de la protecția prin drept de autor, fără distincție, a „ideilor” și „teoriilor”. În doctrină, cu referire la „idei”, s-au invocat „consecințele nefaste pe care o asemenea protecție le-ar putea avea asupra dezvoltării științei și culturii”²⁰. De asemenea, se susține că „ideile aparțin fondului comun al umanității, fiind concomitent o zonă a nimănui și totodată a tuturor oamenilor”²¹. Apreciind generozitatea acestor teze doctrinare, nu putem face abstracție de faptul că este de neconceput o operă, indiferent de domeniul în care este realizată, fără a încorpora o sumă de idei ale autorului. Sub acest aspect, chiar remarcabilul autor a afirmat că „ideea este materia primă a operei”. O lucrare care nu conține nicio idee a autorului nu poate fi considerată operă, întrucât îi lipsesc elementele de creativitate. Într-o interpretare *stricto sensu* a art. 9 lit. a) din Legea nr. 8/1996, ideile și teoriile cuprinse într-o operă, chiar dacă sunt fundamentate ca urmare a efortului creativ al autorului, nu sunt protejate juridic prin drept de autor. În ceea ce ne privește, considerăm că o asemenea interpretare este inechitabilă pentru autor și nerațională din punct de vedere logico-juridic. În condițiile în care elementele de creativitate ale operei, cum

¹⁷ A se vedea DEX, p. 1239.

¹⁸ Art. 9 lit. a) din Legea nr. 8/1996 mai enumeră „conceptele, descoperirile științifice, procedeele, metodele de funcționare sau conceptele matematice ca atare și invențiile conținute într-o operă”. Acestea sunt excluse de la protecție juridică prin drept de autor „oricare ar fi modul de preluare, de scriere, de explicare sau de exprimare”.

¹⁹ În același sens, a se vedea T. Bodoașcă, L. – I. Tarnu, *op. cit.*, pp. 25-26.

²⁰ A se vedea V. Roș, *Dreptul proprietății intelectuale*, Vol. I, *Dreptul de autor, drepturile conexe și drepturile sui-generis*, Editura C. H. Beck, București, p. 73.

²¹ Idem.

sunt ideile și teoriile autorului, sunt la discreția publicului, protecția juridică a însăși operei devine superfluă. Pentru aceste motive, se impun soluții practice nuanțate. Astfel, sunt supuse acestei excepții numai ideile și teoriile a căror paternitate nu este cunoscută sau care, în mod notoriu, sunt intrate în domeniul public. În schimb, ideile și teoriile care sunt cu certitudine rezultatul efortului creativ al autorului sunt protejate juridic în aceleași condiții ca și opera, în ansamblul ei.

2.3. Elementele preluate din operele scrise ale altor autori sunt pretins personale

Această condiție, cu toate că este de esența plagiatului, este prevăzută numai de art. 169 lit. d) din Legea nr. 199/20203.

Elementele preluate din operele scrise ale altor autori trebuie să fie „pretins personale” sau, în alți termeni, autorul subsecvent le prezintă ca și cum sunt realizate de către el. Din moment ce sunt „pretins personale”, plagiatorul și le asumă. Asumarea poate fi explicită ori implicită. Este implicită în situația în care le prezintă în opera sa fără să indice sursa, ca și cum acestea sunt rodul creației lui.

Condiția nu este îndeplinită în situația în care, cu toate că nu este nominalizată sursa originară, autorul subsecvent subliniază că elementele respective sunt realizate de către alt autor. Spre exemplu, autorul operei ulterioare, după ce evocă generic faptul că anterior a fost fundamentată și exprimată o anumită teză în doctrină de alți autori, o prezintă fără a nominaliza autorii respectiv și sursa originară. În acest caz, nu există plagiat, ci doar o eroare de citare²².

În perspectiva stabilirii *in extenso* a semnificației plagiatului doar de către art. 4 alin. (1) lit. d) din Legea nr. 206/2004, este necesară completarea acestuia, astfel încât să prevadă că plagiatorul pretinde că elementele preluate din operele altor autori sunt personale. În lipsa acestei mențiuni, fapta de a expune într-o operă ulterioară elemente din opere anterioare ale altor autori fără a menționa acest lucru și fără a face trimitere la sursele originare constituie doar o neregulă de citare.

Fără a realiza o analiză detaliată, semnalăm că, sub aspectul acestei condiții, există deosebiri importante între infracțiunea și abaterea de plagiat. În cazul infracțiunii, persoana își însușește fără drept, în totul sau în parte, opera altui autor. În schimb, există abatere dacă autorul subsecvent prezintă sau expune unele elemente din operele altor autori în opera sa, pretinzând că sunt personale.

Însușirea fără drept a operei altui autor se traduce în faptul că plagiatorul a dobândit în mod fraudulos dreptul moral de autor asupra unei opere sau a unei părți din ea²³. În condițiile Legii nr. 8/1996, dreptul de autor asupra operei nu

²² Pentru unele detalii cu privire la regulile citării, a se vedea: T. Bodoașcă, L. - I. Tarnu, *op. cit.*, pp. 89-91; V. Roș, *op. cit.*, p. 372 și urm.

²³ Pentru detalii, a se vedea C. R. Romișan, *op. cit.*, p. 261 și urm.

poate fi dobândit licit de către o altă persoană decât creatorul ei, întrucât, potrivit art. 11 din Legea nr. 8/1996, acest drept nu poate face obiectul vreunei renunțări sau înstrăinări [alin. (1)]. După moartea autorului poate fi transmis doar exercițiul acestui drept nu și dreptul, ca atare [alin. (2)]. În alți termeni, din punct de vedere juridic, este imposibil ca altă persoană decât aceea care a realizat creația intelectuală să devină titulara dreptului moral de autor al operei. Din această perspectivă, art. 197 alin. (1) din Legea nr. 8/1996 nu este corelat cu dispozițiile consacrate regimului juridic al dreptului moral privind calitatea de autor al operei²⁴. Practic, plagiatorul nu își „însușește” calitatea de autor al operei originare în sens juridic, ci, întocmai ca în cazul abaterii, o prezintă ca o creație proprie.

Sunt circumscrise abaterii de la conduita și etica universitară și situațiile în care autorul operei preexistente a îngăduit autorului subsecvent să utilizeze în diverse modalități opera sa²⁵, inclusiv să o îmbunătățească sau/și să o actualizeze, însă nu menționează acest lucru, prezentând-o ca o operă personală. Evident, cu atât mai mult este plagiat în situația în care autorul subsecvent nu are permisiunea autorului operei originare de a-i utiliza opera în asemenea modalități. În acest caz, se pune și problema nesocotirii dreptului moral al autorului la integritatea operei, prevăzut de art. 10 lit. d) din Legea nr. 8/1996²⁶.

2.4. Nu este menționată preluarea elementelor din operele altor autori și nici nu se face trimitere la sursele originale

Această condiție este prevăzută atât de art. 169 lit. d) din Legea nr. 199/2023, cât și de art. 4 alin. (1) lit. d) din Legea nr. 206/2004, fiind consecința faptului că plagiatorul prezintă elementele preluate din operele preexistente ca fiind „pretins personale”. Evident, dacă este menționată preluarea din alte opere și sunt indicate sursele originale, nu se mai pune problema de asumarea paternității lor și, pe cale de consecință, a existenței plagiatului.

Față de cele prezentate, considerăm oportun ca, *de lege ferenda*, art. 4 alin. (1) lit. d) din Legea nr. 206/2004 să fie modificat, astfel: „plagiatul constă în preluarea fără drept, într-o operă, în totul sau în parte, a operei altui autor, fără a indica sursele originale și prezentarea ei ca o creație intelectuală proprie”²⁷. Pentru unitatea normării plagiatului, indiferent de circumstanțele în care este săvârșit, art. 169 lit. d) din Legea nr. 199/2023 ar trebui înlocuit cu o normă de trimitere la aplicarea corespunzătoare a art. 4 alin. (1) lit. d) din Legea nr. 206/2004.

²⁴ Pentru unele detalii privind regimul juridic al drepturilor morale de autor, a se vedea T. Bodoașcă, L. - I. Tarnu, *op. cit.*, p. 48 și urm.

²⁵ Art. 12 din Legea nr. 8/1996 conferă autorului unei opere „dreptul patrimonial exclusiv de a decide dacă, în ce mod și când va fi utilizată opera sa, inclusiv de a consimți la utilizarea operei de către alții” (s.n.).

²⁶ Pentru unele detalii în legătură cu acest drept, a se vedea T. Bodoașcă, L. - I. Tarnu, *op. cit.*, p. 58-59.

²⁷ *Ibidem*, p. 90.

3. Autoplagiatul

Potrivit art. 199 lit. e) din Legea nr. 199/2023, autoplagiatul constă în „republicarea unor părți substanțiale din propriile publicații anterioare, inclusiv traduceri, fără a indica în mod corespunzător sau a cita originalul”. În schimb, în temeiul art. 4 alin. (1) lit. e) din Legea nr. 206/2004, autoplagiatul constă în „expunerea într-o operă scrisă sau o comunicare orală, inclusiv în format electronic, a unor texte, expresii, demonstrații, date, ipoteze, teorii, rezultate ori metode științifice extrase din opere scrise, inclusiv în format electronic, ale aceluiași sau acelorași autori, fără a menționa acest lucru și fără a face trimitere la sursele originale”.

Se pare că, în condițiile art. 169 lit. e) din Legea nr. 199/2023, s-a urmărit ușurarea răspunderii juridice a autoplagiatorului. Actuala abordare normativă este mai aproape de faptul că, sub condiția respectării ordinii publice și a bunurilor moravuri, autorul are libertatea de a decide modul în care va fi utilizată opera sa. În acest sens sunt lipsite de echivoc dispozițiile art. 12 din Legea nr. 8/1996, care instituie dreptul patrimonial al autorului de a utiliza opera. În fond, autoplagiatul se prezintă ca o modalitate *sui generis* de restrângere a exercițiului acestui drept.

În legătură cu diferențele între semnificația autoplagiatului în cele două reglementări, găsim de cuviință să facem aprecierile care urmează.

În primul rând, spre deosebire de art. 4 alin. (1) lit. e) din Legea nr. 206/2004, art. 169 lit. e) din Legea nr. 199/2023 nu prevede explicit condiția ca lucrările din care sunt republicate părți substanțiale să fie opere, ci doar „publicații anterioare”. Evident, nu orice lucrare publicată anterior are statutul juridic de operă, în sensul art. 7 și urm. din Legea nr. 8/1996. Pentru evitarea riscului de a fi aduse în sfera autoplagiatului și lucrări care nu îndeplinesc condițiile legale pentru a fi considerate opere, considerăm oportun ca, *de lege ferenda*, expresia „publicații anterioare” să fie înlocuită, eventual cu „opere aduse anterior la cunoștință publică”. Este adevărat, art. 7 din Legea nr. 8/1996 nu condiționează ocrotirea juridică a operei de aducerea ei la cunoștință publică. Cu toate acestea, în cazul autoplagiatului nu se pune problema ocrotirii operei și, prin urmare, a drepturilor de autor, ci sancționarea autorului care „multiplică artificial” volumul creațiilor sale intelectuale (operelor). Din moment ce opera anterioară sau cea ulterioară ori ambele nu sunt aduse la cunoștință publică, problema rămâne în sfera vieții private a autorului și, pe cale de consecință, nu se pune problema autoplagiatului.

În al doilea rând, în condițiile art. 169 lit. e) din Legea nr. 199/2023, autoplagiatul constă într-o „republicare”, ceea ce înseamnă că, anterior, partea respectivă a fost „publicată”. Publicarea este o modalitate de aducere la cunoștință publică a operelor scrise (studii, cursuri universitare, manuale școlare, proiecte, documentații științifice etc.). *Per a contrario*, nu sunt susceptibile de autoplagiatură operele orale, cum sunt, spre exemplu, conferințele, prelegerile și pledoariile.

Facem precizarea că art. 4 alin. (1) lit. e) din Legea nr. 206/2004 evocă alternativ cu opera scrisă (ulterioară) „comunicarea orală”. Întocmai ca în cazul plagiatului și în consens cu propunerea de modificare a art. 169 lit. e) din Legea nr. 199/2023, considerăm că existența autoplăgiatului nu ar trebui condiționată de modalitatea în care este exprimată opera anterioară și cea ulterioară, ci doar de aducerea lor la cunoștință publică.

În *al treilea rând*, art. 169 lit. e) din Legea nr. 199/2023 introduce o nouă formă de autoplăgiat, cea a „traducerilor”. Apreciem corectă această noutate, întrucât, în lipsa indicației corespunzătoare sau citării operei originare, traducerea acesteia are doar rolul de a ascunde autoplăgiatul.

În *al patrulea rând*, republicarea are ca obiect „părți substanțiale din propriile publicații anterioare”. Expresia „părți substanțiale” sugerează că este vorba despre elemente importante și de dimensiuni mari din lucrări anterioare²⁸, eventual capitole ori secțiuni. *A fortiori*, există autoplăgiat și în cazul în care este republicată întreaga lucrare anterioară fără a indica această împrejurare. *Per a contrario*, nu există autoplăgiat în situația în care părțile republicate sunt neînsemnate prin raportare la ansamblul operei. Fiind o chestiune de fapt, îndeplinirea acestei condiții va fi analizată *in concreto*, de la caz la caz. Art. 4 alin. (1) lit. e) din Legea nr. 206/2004 este mai constrângător, întrucât enumeră limitativ elementele extrase din opere scrise și expuse în altă operă scrisă a aceluiași autor: texte, expresii, demonstrații, date, ipoteze, teorii, rezultate ori metode științifice. În opinia noastră, în cazul „expresiilor” legiuitorul a exagerat, întrucât acestea țin de stilul de exprimare, și nicidecum de conținutul creativ al operei. Pentru identitate de rațiune, observațiile făcute anterior în cadrul analizei plagiatului se justifică și în cazul autoplăgiatului. Prin urmare, propunem ca, *de lege ferenda*, să se renunțe la enumerarea limitativă a elementelor care fac obiectul autoplăgiatului și să fie înlocuită cu o exprimare generică.

În *al cincilea rând*, există autoplăgiat dacă nu a fost indicată în mod corespunzător republicarea sau nu este citat originalul. Într-o exprimare ușor diferită, această condiție este prevăzută și de art. 4 alin. (1) lit. e) din Legea nr. 206/2004.

Față de observațiile exprimate și pentru a fi în acord cu semnificația propusă pentru plagiat, considerăm oportun ca, *de lege ferenda*, autoplăgiatul să fie redefinit și prezentat *in extenso* doar de art. 4 alin. (1) lit. e) din Legea nr. 206/2004, iar dispozițiile art. 169 lit. e) din Legea nr. 199/2023 să fie înlocuite cu o normă de trimitere la acesta. În concret, propunem ca autoplăgiatul să fie definit astfel: „preluarea, într-o operă, inclusiv tradusă în altă limbă, în totul sau în parte, a unei opere personale aduse anterior la cunoștință publică, fără a indica corespunzător sau a cita originalul”.

²⁸ Pentru înțelesul adjectivului „substanțial”, a se vedea *DEX*, p. 1176.